

میولہ ر و پیشیلہ ئی مانیا داگیر دیکان ... ئیسماعیل تانیا

ئمانیا، لایووی پشکوتنی پیشسازی وتکنالوژیاو، ییککک لایو پنج ولات زلہزلی جیہان، کوا خریکک ھموو بازارا کانی جیہان ککتر دیکات. لکشلی دوومی جیہانیدا، گورزکی گورلی کمرشککلی بیکوت، بیکام لایر ئووی میللکک کارکردو خنویست بوون، توانییان بزوتترین کات ھبستندو و پش بکون. زر جاران لکاتی خوندندو و بابلی ترفیھی، یان حسانو و مپشک، شتی سرنج اکش و سیکرو سمررت بچاو دیکوت، ککلی ئوان ئاسایین و بوونکک ترادسیکک میللکک یان، و لایوانن لای ئمکی لایدو میوان، مایکی سرنج و تمان بن. لکک ئمانشدا شتی ھاوبش زرن، بکایبکیش لای پندی پشینان و مکت و ئیدیگ لک، کک لکاتی کارو خوندن و ھووکوتدا، گوکمان لای دیکت. ھندک لایو بچوون و روداوو خاسیکک تانکی ککلی ئوان ئاسایین و لای ئمک، مایکی تمان، ئمان؛

– ژمار سزد:

ھر وک چن لکلی زربکی گکلانی دنیا، سزد ژماریککی نایستراو و شووم، لای ئمانکانش، بھمان شوویم. بیک؛ لشارکان، ل وستگ سیککیکانی شمندفردا، (گلایس) شوکک سواربوون و دابزینی ژمار سزد بوونی نیی. لژمار دوازدهو ییکسار باز ددرت سار ژمار چوارد. گار ل زانککان، ئژی تاقیکردن و خوندکاران، بکوتت ئژی سزدکی مانگ، ئوا کاتی تاقیکردن و بکوتت کی تر دوادخن، یان پاش و پشی پدکک. جگ لکش ل هوتلکاندا، ژووری ژمار سزد بوونی نیی. ئم جر باو بوون لای گکلانی؛ (یان و تورک و ئران و ئفغان و پاکستان و ووس و مکدنیا و ھندک ل ولاتانی ئمیکای لاتین و...)، بکککک جیاوازیو، ھمان بچوون و باو بوون، برفرار... ککی لای ئیتالیکان، ژماریککی زر نرما و ھیچ جیاوازیکی نیی لکک ژمارکانی تر. بیکام ژمار حقدیان لا شووم. بیک گار حقدی مانگ بکوتت ئزانی پشوو (شمم و یکشمم)، ئوا ب دیکت و ئگایو، کارکانیان دیکک. نیک ووداوکی نخواستراو ووبدات. چونک حقد ب شووم و نگبت ھن دزانن.

– (نازناو)، یان (پاشناو):

هه موو تاکه کی ئه مانه، پاشناو کی خانوادیه هه یه و له ناو خه ک و شو له فهرمیه کان، په ی د ناسرته و. که لاو نه م ش، جاران، له شیرت و پیشه ی بنه ما و شو و د فوری نیشه جبهوون و... تاد، خه د بینیه و. به گوهری داتا فهرمیه کان، که مبه ک (پاشناو)، له لای نه مانه کاند، له یزی په شه و نه، وکو؛ (میوله ر: ناشه وان)، (شمیت: ناسنگه ر)، (شنایده ر: بهرگدروو)، (فیشه ر: ماسیگر)، (فیه ر: جبهه ل). که هه موو نه م پاشناوانه، له پیشه ی بنه ما به کانه و به نه و کانه یان، ماونه ته و. له که ی نریکه ی شه ست ملیه نه مانه؛ (حه فت سه د هه زار که س، پاشناوی میوله ر، په نج سه دو هه ژده هه زار که س شمیت ، سه سه دو سه زده هه زار که س شنایده ر، دوو سه دو شه ست و حه فت هه زار که س فیشه ر، دوو سه دو سی و چوار هه زار که س فیه ر) یان هه گرتوو و په یه و د ناسرته و.

– خه وتن:

ژماره ی دانیشه توانی نه مانیه، نریکه ی (۸۱-۸۲) ملیه نه که س. به م سه له ی خه وتن، نه نه ی نه وانه وهرگیراو که ته م نه یان له سه رووی هه ژده سه یه و د بهت کار به کن، یان کاره کیان هه بهت. هه ر یه که ک، ته که ا (معه ده ل) نه نه هه شه کا ته م سه بیستودوو خوله که د خه و ته. سه کا ته م سه چوار خوله که کار د کهات. شه ش خوله که به پاککردنه و نه نه ته مبه له که ی خه ریک د بهت. له خو نه نه و و ته که گیشه نه له م ره نه نه، د بهت نه و له بهرچاو به گیرته که ؛ نه وانه ی کار د که کن؛ له سه نه که دا بیستو یه که نه ژ مافه مبه ته وهرگرتنه ی هه یه. له هه فته یه که شدا په نج نه نه، واته چله کا ته م سه ر، کار د که کن... چه نه دینه مونه سه به و به نه ی نیشه مانه و نایینه هه یه و د که ونه نه نه یان کار کردنه و و د بهنه په شو و کاریان ته دا ناکرته. جکه له و شه چه نه ملیه نه که ش هیه کاره کیان نیه. به دیاریکردنه نه م نه نه یه، هه موویه له بهرچاو گیراون. م سه له ی خه وتنیه له تاکه که به تاکه کی تر د که گبه ته. به نموونه؛ له خو نه نه و یه به گرافیه ی (نه له بهرت نه نیشه یان) و (ناپلیه نه نه نه پهرته) دا، نه و مان به د ده که و ته که ؛ یه که میان له ماوه ی بیستو چوار کا ته م سه ردا، چواردنه کا ته م سه ر خه و توو. دوو میشیان ته نه چوار کا ته م سه ر خه و توو. هه ر تاکه که ش به هه ی جهر او جهر و، له هه فته یه که دا، سه جار تووشی خه وزان، ده ت.

– اگرتن و به خه وکردنه نه نه و ته یروته:

لښېر ئووي زېربېي زېري ئېمانېكان لښېر ستادا، لښېر زاني بچووک بچووک پکها توون، يان زېريان بڼې تېنیا دېژين، بڼې فرامېشي و ئاوېداني، لښېر ماوېر ئاژېرېکې ماوېي، يان تېروتا، بڼې خېودېکېن. زېر جارانيش بڼېهي خېشويستيان بڼېيان، ئېم کارې دېکېن. ژمارېکان ئووي دېردېخېن کې؛ خېشويستېرېن ئاژېرېي ماوېي لاي ئېمانېكان (پشيل) يې. هېشت مليېن و دوو سېد هېزار پشيل بڼې نازو نيعمېتوې لېم وېا تېدا دېژين. واتا لښېر هېر دې کېسېک، يېکېک لښېر ماوېرې پشيلې هېيې. دواي پشيلې ئاژېرې و تېروتاېي بچووکې وېک؛ (سمېرې، کېروېشک، مار، کېتر، بولبول، کېناري، بڼې بېغا،)، بڼې پلېي دووېم دېتن. (سېگ) يش بڼې پلېي سېيېم دېتن.

۱. لښېر ئېمانېادا، بڼېهي زېري ژمارېي دانېشتوان و لښېر باري داهاتي تاکېکېس، بڼېشي زېري تاکېکان، خاوېن ئېتېمېلې تايېت بڼېخېيان، ئېمې جگې لښېر تېمېلېي جېر بڼېجېري کېمپانيېاو کاريگېو دامېزراوېکان... لښېر شېقام و هېلې سېرېکېيېکان، زېر جارېان، بڼېتايېتېش لښېرکاتي چوونې سېرکاريېان لښېر يانيېان و دېست هېرېگرتن، جېرې قېرېباغېي و تېکچېژان و اوېستانېک دروست دېبېت، کې ئېمانېکان پېدېدېن (شتاو)... ئېم دياردېيې رېژانې دووبارې دېبېتوې، اديېکان وېک ئاگادارکېرنېوېي شېفرېکان ئاگاداري بېاودېکېنېوې کې لښېر فلان شوېن، ماوېي ئېوېندې کاترېر يان خولېک، (شتاو)، هېيې. گېورېترېن و درېژترېن (شتاو) ي ئېتېمېلې لښېر ژووي ئېمانېادا، ئېو (شتاو) بوو کې لښېر دواي يېکگرتنېوېي هېردوو بېشېکې (ژهېرېات و ژېرېاوا)، لښېر ژېک لښېر ژېکاني مانگې نېساني ساېي (۱۹۹۰) دا، وويدا. لېم ژېرېدا هېژدې مليېن ئېتېمېلې، لښېر شېقامي گشتيدا لښېرېز وېستا بوون، چاوېرېواني پېرېنېوېيان لښېر ژهېرېات بڼې ژېرېاوا، دېکرد.

۲. ئووي تا ئېستا کې لښېر کتېبي (سېرو سېمېرېکان) دا، تېمارکرا بېت، ئوويې؛ کې بچووکترېن کتېب، کتېبېک بووې لښېر وېاتي چين، چاپ و بېاوکراوېتوې. دواي ئېمې؛ بچووکترېن کتېب، ئېم کتېبېيې کې ژمارېي لاپېرېکاني برېتييې لښېر (۳۲) لاپېرېي قېبارې پاني؛ (۲،۴) دوو مليېن و چوار لښېر دېاو درېژي (۲،۹) دوو مليېم و نې لښېر دېيا، لښېر شاري (لايېزيگ) ي ئېمانېا چاپ و بېاوکراوېتوې... (دېبېت چ چاپوېک و بې چ جېرې چاپلېکېيک بتوانيت بېخوېنيتوې !!). ئېم چاپخا نېيې چېن چاپي کردوې؟؟!!.

مرېف هېموو کاتېک پېويستې بڼې خوېندنېوېي جدې و تاقېت پروکېن نېيې، زېر جارېان بڼې فزولييېت و جېرې پشوودان و زاخاودانېوېي

مەشك، ئىم زانيارىيا نەشى پەۋىستە.

ئىسماعىل تەنبا - ھانەفەر